

ZGODNJA DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja 1., 10. in 20. dne vsacega mesca na celi poli, in velja po pošti za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gl. 60 kr., v tiskarnici sprejemana na leto 2 gld. 60 kr. in na pol leta 1 gld. 30 kr., ako uni dnevi zadenejo v nedeljo ali praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XX.

V Ljubljani 1. grudna 1867.

List 34.

Véstna svoboda.

Iz Krašnje.

Svoboda vesti, to je med drugimi tudi eno geslo, ki dandanašnji doni po naši Avstriji ko rešiven angelj iz sedanjega zmédenege in čudno zavozlanega stanja, ko tista skrivnostna moč, katera je zmožna politiško viharo in nevarno morje pomiriti in vse spet vrediti in osrečiti. Prevdarimo to glasilko in krik, ki se z njo žene, gotovo spoznati moramo, da se svet ne poganja zastonj za njo, za svobodo vesti, ker zares mogočnega vpliva je ona na vsakdanje življenje. Vest ima svoje kali v prosti volji, brez te ni misliti njé. Bolj ko se prosta volja omejuje in bolj ko se ji sila dela, bolj se zamore tudi vésti krivica delati; in vest v železje zunanje sile ukovana je ali ziraló, v katerem se kaže človek v svoji visokosti ko taki, ki se ne dá prosti svoji volji in svojemu spoznanju nasproti nikakor prisiliti in raji umerje, ko da bi drugač ravnal; ali je pa mati hinavšine, mati vstaje in anarhije. Prosta volja je človeku prirojena in eno tistih znamenj, katerih nima nikaka stvar tukaj na zemlji nad sabo zunaj človeka. Ko bi bil človek nepopačen, mogel bi tudi popolnoma prost biti, kajti manj ko se človeku prosta volja moti in zadržuje, bolj se človek ko taki spoznava in spoštuje; bolj pa ko se prosta njegova volja zavéra, manj se spoznava in ceni človek in prirojena pravica njegova. Pa človek, brez razločka prirojene spačenosti, obračal bi neomejeno svojo prosto voljo pogosto v svoje in svojega bližnjega zlo. Kakor vést v verige siljenja ukovana, tako bi tudi neomejena prosta volja človeško družbo žalostno médla in zmédla in poslednjič razrušila. Volja ne smé potem-takem neomejena biti, temveč v prid človeštva omejena, in sicer ko prirojena, preimennitna lastnost — le toliko omejena, kolikor se to strinja z vrednostjo in veljavo človeka ko stvarjó, ki je z umom in prosto voljo obdarovana.

V človeku živi zavednost dobrega in hudega, pa v začetku razsvitljenega uma in dobre volje, pozneje pa otamnjen na umu in popačen na volji, zavéda se človek dobrega in hudega ne s potrebno in primerno svitlostjo, temveč v nekaki omami in dremavi. Iz té, če tudi bolj tamne zavednosti, in iz proste volje izvira vést, in ravno vest — ona omejuje prosto voljo človeka. Opirajoča se na prosto voljo in na zavednost in spoznanje dobrega in hudega, ali prav za prav, izvirajoča iz proste volje in omejenega spoznanja, je pa vést spet različna, kakor različna je zavednost in različno spet spoznanje. Razne verstva, ktere so v teku časov (zapustivši edino pravo pot) iz omenjene zavednosti in s pomočjo domišljije se izcimile, so tudi dotično spoznanje, in z njim, kakor drugač biti ne more, tudi vest predružačile. Kakoršno je torej spoznanje, kakoršna

je vera, takošna je tudi vest; različna vera, različna vest. Drugač se glasi zato pa tudi vest v sercu malikovavcev, drugač v sercu muhamedanov, in spet drugač pri judih. Kristjani, katerih vera otamnjeni um razsvitljuje, popačeno voljo krepčá, k dobremu naklanja in za vse dobro vnéma; kristjani, katerih vera zagrinjalo od znotranje zavednosti popolnoma odgrinja in človeku dobro in napčno svitlo razkazuje, pa tudi dobro delati in napčno opustiti, bolj ko vse druge verstva, za sveto dolžnost naklada; kristjani, katerih vera ni tu na zemlji doma, temveč je od zgoraj, je razodenje iz nebés, je razodenje božje: oni imajo svojo vest, ki se od drugih nekeršanskih bistveno loči. Kristjani med sabo se delé pa spet v posebne ločine, zato je pa tudi vest med njimi različna, kakor različne so ločine.

Vest, — ker izvira iz proste volje, in iz spoznanja dobrega in hudega, iz zavednosti, da ima človek dolžnost dobro storiti, hudo pa opustiti, iz prepričanja, da bo dobro poplačano in hudo kaznovano, vest torej človeku voljo spodbada, podpera in napeljuje k dobremu, in jo odvráčuje od hudega. Pa moč njena je pogosto preslaba, spačeno voljo zadrževati, in ko bi ne bila vést še drugač omejena, bilo bi ob mir in srečo človeške družbe. Človeško djanje se razodeva v posamnih družinah, v soseskah, v ljudstvih in narodih, kakor spet celokupno v državah. Posamezni udje iste družine imajo posebne dolžnosti eden do drugega, in spet udje ene soseske, enega ljudstva, enega naroda in ene države med sabo svoje dolžnosti eden do drugega, in spet skupno vse te ločine ena do druge. Prosta pa spačena in po vesti ne zadostó omejena volja bi dolžnosti ponemarjala, hudo tu hudo tam, hudo na vse kraje učinovala, s tem pa razpor zasejala, zasejala žalostne, kervave zméde med družbo človeško. Ravno pa ker se človeštvo v posameznih družinah in večih družbah razvija, in ker bi zarad ne zadostno omejene volje človeške vse te družine in družbe obstati ne mogle, razvile so se prav po naravni poti vlade ko móravna potreba. In vlade ravno s svojimi postavami človeku prosto voljo mejé, in nje spačenost kroté.

Deržavne vlade prva dolžnost je, za telesni in duhovni blagor posameznih državljanov in spet skupno posameznih narodov in poslednjič države cele po zmožnosti skerbeti, toraj skerbeti, da dajejo se tem primerne postave, da se toraj omeji tudi popačena prosta volja, in ker mora vlada opérati se na pamet in pravico, in ker ima z ljudmi, torej s stvarmi z umom in prosto voljo obdarovanimi opraviti, da naj se omejuje prosta volja le toliko, kolikor je k zverševanju telesnega in duhovnega blagra državljanov in vse države neogibno potrebno, in kolikor to vrednost in veljava človeška dopuša. Verh omenjene dolžnosti véže pa ravno tako neka

dolžnost državno vlado, in ta je v tem, da ona ne prezira tudi večnega blagra svojih državljanih v tem oziru, da če tistega že ne podpéra, ga saj nikakor ne zavera. Verske prepričanja in glasujoča se vest so znotranje, duhovne reči, ki se ne dajo nikakor z zunanjo silo prepričavno človeku vriniti. Ne rožlavno orožje, ne móravne postave in ne ječa niso primerne sredstva v tej zadevi; duhovna reč se zamore le z duhovnimi močmi vrediti in speljevati, in le znanstveno polje je zato za njo tisto borišče, na katerem se vse poravná in resnica spozná. Vsaka verska ločina misli se za sé v posestvi resnice, jo li hočeš tedaj utrditi v resnici, ali jo zmote prepričati, zamoreš to edino le z znanstvenim orožjem resnice; nasprotno stópanje, zunanja sila, krivično omejevanje proste volje in neopravičeno motenje vesti ne rodi sreče in blagra, temuč, kakoršne so že posamezne osebe, ali mučence ali pa hinavce in upornike.

Naša naloga ni tukaj se v verske preiskovanja spuštati, to pa moramo omeniti, da so kristjani nar zvestejši državljani, to je tisti, ki verujejo, da je Kristus Božji sin in Odrešenik in Zveličar sveta, da je v svetem kerstu prestop v keršansko družbo, in da je zapoved: „Ljubi Boga čez vse, bližnjega pa ko sebe“ veršilo vse postave; omeniti moramo pa tudi, da med njimi katoličani na prvi stopnji v tej zadevi stojé. „Cesar! je rekel sv. Boštjan Maksimijanu, gotovo nihče vam ni zvesteje služil kakor jaz, pa jaz služim še družega višega Gospoda, Gospoda, ki bo naji oba sodil, in njegovim zapovedim moram bolj pokoren biti kakor vašim.“ Kakor sveti Boštjan, tako mislijo vsi pravi katoličani, pokorni v vsi zvestobi vladi in njenim postavam, potpežljivo prenašajo tudi krivice, in se ustavijo le takrat, kadar se njih vesti sila dela, to je, kadar se njih prizadevanje po večni sreči zavéra. Vladi sveta dolžnost je, da skerbi za telesni in dušni blagor državljanov, pa tudi ravno tako sveta neka druga dolžnost je ta, da pusti državljanom, svoj večni blagor po svojem verskem prepričanju prosto in vestno poskerbljevati, in toraj brez vsakega nepotrebnega in nevrédnega omejevanja. Vest, versko prepričanje, ne terpi nikakoršne zunanje moravne sile, nje borišče je znanstveno polje, je orožje resnice, in, ker je vera katoliška dar Božji, tudi molitev. Kristjanom potem takem silo delati zavoljo vesti bila bi nespamet in krivica. Ktera vlada pa bi hotla za nespametno in krivično veljati pred verskim keršanskim svetom?

Vestna svoboda! kričé „osrečevavci“ naši po državi. Prav, vest mora tudi svobodna biti, ako se hoče nramnost razvijati, v nramnosti je beseda „moraš“ le pogojno, ne pa nepogojno veljavna. Ti živiš po vere velevarju, ako hočeš, ako pa nočeš, pa tudi ne. Živeti, kakor te vera uči, moraš, če se njenih dobrot vdeležiti hočeš, sicer pa ti je na prosto voljo pušeno živeti, kakor ti je ljubo, da le miru ne kališ, pravic drugim ne kratiš in se sploh v mejah postavnosti sučeš. Da ne živiš po veri, imaš edino le pred svojo vestjo in pred Njim se odgovoriti, ki ti je vest vložil in te bo tudi sodil. Cerkev je nramna naprava, v nji ima toraj beseda „moraš“ kakor taka le pogojno veljavo, zato pa tudi nikdar ona prosti volji sile ne dela, in je tudi delati ne more in ne smé, temveč prepuša vse djanje in ravnanje tej volji človeka in vestnemu njegovemu prepričanju. Cerkev uči, svari, opominja in moli; sili pa nikogar ne zoper njegovo voljo, cerkev potem takem prosto voljo in svobodno vest popolnoma spoštuje, in nikomur krivice ne dela. —

Cerkev, katera je že po svojem znotranjem bitvi svobodospoštovavna, se deli v učivno in poslušavno. Učivna cerkev obstoji v svojih verheh iz škofov v zvezi

z rimskim papežem. Ta učivna cerkev pa je pod vodstvom svetega Duha, in zato v verskih zadevah nezmotljiva. Udje učivne cerkve so nalaš v to posvečeni, njih pooblastenje ni od tega svetá, ampak je od zgoraj, od Boga; zato pa tudi nihče drugi na svetu, ko edino le taki zamorejo in morajo v cerkvi govoriti in nad tisto čuti. Kar je v cerkvi ko verska resnica spoznano, to je nespremenljivo, to ni kaka človeška zmišljava, ampak resnica razodéta, resnica od svetega Duha vdihnena, toraj resnica božja in zato nedotikljiva, in to tako, da je tudi papež ne more ne ovreči, ne preklicati. Cerkev na priliko uči, da je zakon zakrament, in da je zato tudi dolžnost slednjega vernega, ker v zakon stopiti hoče, da nastopi ta stan po načinu od cerkve odločenem. Cerkev spoznava ven in ven ko sveto dolžnost, nad otroci čuti in tiste v duhu keršanske ljubezni in v strahu Božjem podučevati in izrejevati, ta skerb, ta dolžnost je z njenim namenom, z njenim poklicem bistveno združena. To dolžnost ovreči, ali pa zakon ko zakrament odpraviti, nima pravice nobena časna oblast na celi zemlji, tudi ne cerkvena, in toraj toliko manj še kaka posvetna. Volji Vsegamogočnega nasprotvati je ravno nezmerna krivica, prederznost in nespamet.

V tem verskem prepričanju živi v naši Avstriji, ako keršene nejevernike odštejemo, gotovo več ko štiri in dvajset milijonov vernikov. Ti spoznavajo pravi mir, pravo srečo le v življenju po tem prepričanju, vsi ti želé le v tem prepričanju, le v tej veri živeti in umreti. Vsak, ker cerkev napada, jim je kriv prerok, in hudoben brezbožnež, kdor jih v vesti moti in jim versko prepričanje kali; oni imajo in spoznajo, in to po bistvenih razmérah svete vere, edino le njih za svoje učnike in voditelje v vestnih in verskih zadevah, ki so od Boga v to odločeni, to je, od cerkve ko taki posvečeni in pooblasteni; le cerkev učivna, in le ona jim je tista duhovna oblast, katero v skerbi za dušo poslušajo in se ji s svojo vestjo voljno in popolnoma podveržejo. Potem takem pa siliti katoličane, da bi cerkve ne poslušali, ravnali pa da bi po nasvetih in velevarh njenih nasprotnikov, bi ne bilo družega nič, ko krivično omejevanje proste volje in svobodne vesti, bi ne bila svobodnjava, liberalnost, ampak uklepanje cerkve v verige sužnosti, in hudobno prizadevanje, keršansko idejo v sereih vernikov udušiti.

Če je pa temu tako, in katoličan spoznava, kar mu kakor verniku tudi drugač ravnati mogoče ni, za svojo voditeljico v verskih zadevah edino le cerkev, katera je učivna in v svojih posvečenih služabnikih v tesni zvezi z Rimom; če mora človeška volja zaradi svoje spačenosti omejena biti, kolikor se to strinja z vrednostjo in veljavo človeka ko stvarjo z umom in prosto voljo obdarovano; če se keršanska vest bistveno loči od nekeršanske, in je enoglasna braniteljica pravice in resnice pod vodstvom ljubezni keršanske; če se versko prepričanje ne dá človeku z zunanjo silo prepričavno vriniti, in glasujoča se vest ne omamiti, in je za to le znanstveno polje odločeno, in smé vlada ravno zaradi tega prosto voljo le toliko omejevati, kolikor je to k zverševanju telesnega in dušnega blagra neogibno potrebno, in kolikor to vrednost in veljavo človeka pripuša; je vladi sveta dolžnost, ne le telesni in duhovni blagor državljanov po zmóžnosti in vestno poskerbljevati, ampak tudi njih skerbi, njih prizadevanja po večni sreči ne zaverati; če so kristjanje, če so katoličani naj zvestejši državljani; če je cerkev nramna naprava, toraj že sama na sebi po svojem bistvi svobodospoštovavna, ki vsakega rada in z veseljem sprejme, kateri se ji zaupa, pa nikomur sile ne dela, kateri jo spoznati in poslušati noče; in če je cerkev poslednjič učivna, od zgoraj od

Boga vtemeljena in pooblastena, so verske resnice, ker božje, nespremenljive in nedotakljive, in imajo v cerkvi le cerkveni služabniki, v to nalaš posvečeni in pooblasteni, govoriti in učiti: kakšna je potem svobodnjava, liberalnost tistih kričavcev po vestni svobodi, kateri se vernim državljanom ko učeniki in preroki nepoklicano vsiljujejo, šole od cerkve tergati hočejo, sveti zakrament zakona odstraniti želijo, ter tirjajo, da bi več kot štiri in dvajset milijonov vernikov v verskih in vestnih zadevah, ali hočejo ali nočejo, se njih volji podvergli, cerkvene pravice pa zanemarili? Niso morda taki, da si tudi vedno po svobodi kričé, zatiravci prave in pametne svobode? Kdo bo to tajiti se prederznil? Toraj z obraza krinko, in pokažite se vi kričavci brez šeme vernemu svetu, da ta zvé, kdo ste vi njegovi prijatelji! Na čelu se vam bere z rudečimi čerkami pisano, da vam je keršanstvo tern v peti, da ste sebičniki, mučitelji vesti in zaresne svobode, sužnji mesenih strast in slast! —

Take verni keršanski svet miluje, njih naklepe pa zametuje, s takimi posebno verni naš slovenski narod nič opraviti nima.

Česa sedaj Cerkev upa?

(Poleg francoskega.)

II.

(Konec.)

Akoravno pa je Cerkev danes v tacih zadregah, nikar ne mislimo, da se nasprotnikom želje spolnujejo, da se Cerkev bliža poginu; marveč potolažimo se, kajti če bolj natanko to reč opazujemo, vidimo, da nevarnosti sedanje nikakor ne ovračajo našega gotovega upa; in veliko djanje, ki je z rudečico besnosti oblilo obraze cerkvenim sovražnikom, nikakor ne vničuje onega djanja, ki je 10 let poprej z veseljem napolnovalo serca vdanih otrok. Drugo to djanje marveč potrjuje upanje v prvem izrečeno, in ravno žalostni dogodki v naših dneh spričujejo, da bo hudobni duh kmalo zmagan, kakor hočemo zdaj dokazati.

Morebiti so nekteri katoličanje mislili, da bo neomadežana Devica čudovito takim zlobam v okom prišla, in da se bodo sovražniki sv. Cerkve nevtogoma spreobrnili v zveste služabnike, kakor sv. Pavel na potu v Damask. Mi pa nismo nikdar imeli tacega upanja, temuč premišljeva je pota, po katerih je božja previdnost v pretečenih stoletjih vodila Cerkev, sklepamo, da bo ona pripustila, naj sovražniki vso besnost skažejo nad Cerkvijo, naj zmagajo na videz, potem pa bo Cerkvi bistveno, slavno zmago podelila, po priprošnji neomadežane Kraljice.

Tudi Jezus, čigar umerljivo življenje je podoba njegove Cerkve na zemlji, je tako premagal smert, akoravno se je bil dal nji poprej premagati; in doveršil je popolnoma nalogo svojega poslanstva, akoravno je moléé terpel zaničevanje judovskega ljudstva.

Tako je tudi cerkev sama zmagala grozovitnost rimskih cesarjev, zmagala je zvijačnost lažnjivih nauk, zmagala sirovost divjih narodov v severji, trinoštvo keršanskih vladarjev, premagala je z eno besedo vse sovražnike, s kterimi se je bilo boriti, in sicer ne da bi jim bila pred bitvo orožje pobrala, zmagala jih je marveč potem, ko so bili že naj višjo sovražnost in besnost nad njo skazali.

Tako je bilo tudi v stari zavezi, ki je podoba nove. Tudi tedaj je Bog svoje služabnike še le potem rešil, ko je bilo viditi, da je zmota in hudobija resnico in čednost čisto zaterla. To nam spričuje vesoljni potop,

poklic Abrahama, izhod iz Egipta, babilonska sužnost in naj bolj prihod Rešenikov.

Ravno tako nahajamo v natornem svetu podobo velikanskega vodila, ki si ga je Previdnost pri vladanji duhovnega sveta izvolila. Pri vsih delih stvarstva vidimo, da se življenje rodi iz smerti: po naj temnejši noči nam naznanja zarija začetek naj svitlejšega dneva; po strahoviti nevihti je nebo veliko prijazniše; spomladanske cvetice se razcvetajo po livadi, ki je bila po zimi podoba smerti; in novo bogatejše in popolniše žito raste na grobu nepopolnih in mertvih rastlin.

Krasen izraz tega pravila, ki se povsod ponavlja, nam kaže znamenita prikazen Ecehiela preroka. Bog čaka, da smert svoje delo doverši, potem navdihne novo življenje. Pripusti nezvestobi zapreti vse ljudi v ječo brez vrat, pravi sv. Pavel, da bolj slavno pokaže svoje usmiljenje podelivši jim prostost. „Conclussit omnes in infidelitate, ut omnium misereatur.“

Vse nas toraj nagiba k zaupanju, da se bo to priliče, ki se je dozdej tako popolnoma spolnovalo, tudi v prihodnje enako vresničilo. Gotovo je, da je Bog vsegamogočen, da more tudi čuda delati. Toda, ker ste modrost in mogočnost tesno združeni, spolnuje povsod red, derži se svojega vodila še celo pri djanjih, ki se veršé zoper občni red in zoper naravna pravila. Vse, tudi čuda Bog dela po številu in po meri, in če je med njegovimi djanji neskončna različnost, vlada med njimi ravno tako prečudovita zveza. Nikakor pa se ne motimo, ako pravimo, da bo Cerkev pri poslednjem tem boji zoper več sovražnikov ravno tako zmagala, kakor je v prejšnjih bojih zoper posamezne sovražnike. Akoravno jo več sovražnikov ob enem napada, kakor n. pr. trinoštvo vladarsko; neka druga oblast, ki ni od Boga postavljena, ki pa ravno tako sega v društveno življenje, ime ji je prekucija; in še zlobnejši sofizmi, krivi uki: če jo ravno toliko sovražnikov napada, ne bo se stresla, zmiraj je še zidana na skali, podobna hrastu, ki še krepkejši in terdnejši postane, usahljivosti še bolj kljubuje, ko ga je sekira neusmiljeno razčehala in obsekala. Proti-keršansko prosto-zidarstvo ne bo berž ko ne pred premagano in v prah potlačeno, da bo na videz doseglo zmago, za katero se tako besno bje in poganja, in katero mu že vse okolišine obetajo. Človeštvo, ki ga uči naj bolj zdatno lastna skušnja, bo še le potem spoznalo ceno Jezusovega kraljevanja, spoznalo svojo hudobijo, da se je upiralo zoper njegovo oblast.

Če so ti premislili resnični, če se smemo opirati na priličnost in zvezo s poprejšnjimi časi, in če bo Bog blagovolil Cerkev dalje ravno po tistih potih voditi, kakor dozdej: kaj nam je pričakovati v neposredno povračilo za to, da se je poslednja zmaga (razglašenje verske resnice zastran čistega spočetja) neomadežani Devici priznala? Samo eno: Da bo zmota, ktere moč je le še v tem, da se zvijačno skriva, primorana razkriti se, ter bo morala vsem očem pokazati ostudne nasledke, ki jih krije pod zavojem naj krasnejših vodil; pričakovati nam je, da se smertno delo podviza, in se tako ogladi pot, po kteri se bo vernilo novo življenje. Pričakovati nam je, da bo človeštvo po lastnem prepričanju spoznalo, da je svoboda pri sovražnikih keršanstva zgolj sama sužnost, da je ondi enakost le zatiranje, da njeno bratinstvo le nadlogo obrodi, da je ondi napredovanje naj goropadnije divjaštvo. Ali se ni to od leta 1854 godilo, ali se zmota ne prekucuje bolj hitro kakor nekđaj po tistem prepadu, ki jo pelje v žrelo pogina? Če se bo tudi to pot, kakor dozdej, zmota še le potem zaterla, ko bo že zmagala, ali ni tedaj v zadnjih letih zmota ravno zoper svoj namen nezmerno hitela, da se vresničijo upi, ki jih je Jezusov namestnik izrekel? Prerokovano je bilo, da stara kača takrat, ko

ji bo obljubljen žena glavo sterla, se bo z zadnjimi močmi še spenjala, da bi pičila zmagovavno nogo. Ali se mar ne spolnuje zdaj ta prerokba, ko nas peklenški duh tako besno napada? Ali ga ni Marija že na pol premagala primoravši ga, da svoje ostudnosti očitno kaže in se tolikanj bolj pristudi?

Ne ravnamo li dosledno, če pravimo, da zastava zmage, resnici obljubljene leta 1854, je ravno ono djanje leta 1864, v katerem je namestnik Jezusa Kristusa v enem mahu razderl vse novejšje zmote? *)

Kako je prof. Greuter v 51. seji deržavnega zbora tri dohtarje navil.

(Poslal L. P.)

Moja gospoda! jaz nisem imel nobenega vzroka, da bi bil v splošnji debati o predloženi postavi govoril. Per- vič zato ne, ker sta gg. posl. dr. Toman in baron Giovaneili o nji izrekla misli, ki jih tudi jaz za svoje spoznam. Drugič pa še moram pristaviti, da sem v svoje veliko veselje, pa tudi veliko začudenje ravno na uni strani zbornice slišal izreči načela, ktere jaz kakor federalist iz celega serca objamem. Take načela sta posebno gospoda dohtarja Rechbauer in Kaiserfeld izgovorila. Načelom, ki sta jih ta gospoda včeraj izrekla, zdaj nič drugega ne manjka, kakor to, kar se mora od vsakega načela terjati, namreč to, da se iz tih načel tudi nasledki izpeljejo ter se ne obstoji na tistem mestu, o kterem veliko naših poslancev terdi, da na njem stoji kav- dinski jarem. ki bo po vogerski poravnavi naše blago- stanje poškodoval. Ta dva gospoda sta čutila tudi, po- sebno pa dr. Rechbauer, v kakošni zadregi da sta. Poslednji je nehotoma čutil, kako težko je na eni strani terditi neprenehavost (Rechtscontinuität) pravice vogerskega naroda, na drugi strani pa po centralizaciji vsako pravico druge ravno tako opravičene dežele po- polnoma v nič devati. Kakošnega pomočka so se poslužili ti gospodje, da bi svoj cilj in konec dosegli? Dr. Rechbauer je ta pomoček naznanil, in ravno v tistem hipu, ko ga je izrekel, sem gospod predsed- nika za besedo poprosil.

Njegove besede so te-le (bere): „Ako govorim o neprenehavosti pravice, mislim take pravice, ki se mo- rajo spoznati in so se v življenju ohranile. Pravice, ktere so ljudje vedili braniti in žive ohraniti. Pravica, ktera izvira iz obstoječega živega prava, taka pravica smé pričakovati, da bo za veljavno spoznana. Pravice pa, ktere so pred sto in sto leti veljale, ktere so se v zgodovini že davno zgubile, kterih ljudje niso mogli braniti, ne smejo pričakovati, da bi jih kdo za veljavne spoznaval. Med zgodovinsko živimi in med davno umerlimi pravicami je po pravici reči res velik raz- loček. Postavim, med vogerskimi in tirolskimi pravi- cami. Vogri so znali svoje pravice braniti, so vložili vso svojo moč, da so jih ohranili in ven in ven vsaki sovražni sili oteli ter jih žive ohranili; ti pa „— tedaj Tirolci —“ so že pred sto in sto leti svoje pravice za- pustili; jih niso znali varovati; ljudstvu ni bilo mar za nje, ker jih ni ljudstvo imelo, ampak le nekteri predo- pravičeni stanovi, in ravno zato so se zgubile.“

Da rešim čast svoje dežele, menim, da je moja dolžnost, da s temi besedami izrečene misli tako po- pravim, kakor jih nam zgodovina pred oči postavlja. Moja beseda se bo operala na zgodovinske prigodbe,

ktere zna kriva teorija morebiti zgrešiti, kterih pa zgo- dovina nikdar zgubila ne bode.

Reklo se je tukaj, da tirolske pravice v prahu dveh stoletij pokopane leže.

Ali je pa to tudi resnica? Ako pravite, da je vo- gerska vstava živa do današnjega dneva, vas le vpra- šam, povejte mi, kako se je vogerski vstavi godilo? — Godilo se ji je ravno tako, kakor naši tirolski! — Jaz vam kličem v spomin, da od leta 1765 pa do 1790 ni bilo nobenega vogerskega zbora, in med tem časom je prišel leta 1784 pod cesarjem Jožefom dekret na dan, ki je ukazoval: „Vradniki, kteri se v treh letih ne bojo nemško naučili in nemško vradovali, bojo odstav- ljeni.“ —

Jaz vas spominjam na tisti patent, ki je leta 1785 na dan prišel, po kterem je bila vsa starodavna vstava vogerskih županij zaterta; vas opominjam tistih dnevo- v, ko je po dolgem terpljenju poslednjič vender žalostni glas vogerske zemlje prederl do visokega trona. Ta-le glas namreč: „Kaj govorite o prostosti naroda, kteremu še to ni dano, da bi se smel v deželnem zboru zbrati!“ Ta glas je zagermel leta 1789, in kaj se je potlej go- dilo, vam je znano.

No, moja gospoda, tudi mi Tirolci smo imeli vstavo, pa tudi nam jo je cesar Jožef II. ustavil, zaterl, to je resnica. Pa glejte, ravno tisto leto, ko so Vogri zopet svoj deželni zbor pod cesarjem Leopoldom II. praznovali, ravno tisto leto so bili tudi tirolski stanovi sklicani v odpterti zbor (offener Landtag). To je bilo leta 1790. Res je po tem času nastopil čas, žalosten čas za tirol- ske deželne pravice. Boj pri Slavkovu je razsodil av- strijansko osodo in žalibog tudi tirolsko. Kaj pa storé ob tem času postav zastopniki tirolskih stanov? Že mesca decembra pošljejo poslanstvo do svojega cesarja, ktero je samo dveh reči prosilo: 1. „Naj cesar, kadar bo mir sklepal, to varuje, da se dežela ne bo na dvoje razdelila, in 2. naj cesar skerbi, da de- žela tudi pod novim kraljem obderži svojo starodavno potolikih vladarjih s prisego po- terjeno vstavo.“ Leta 1806 vidimo ravno to poslan- stvo v Monakovem, da bi ravno to bavarskega kralja prosilo, in tačas zgrabi kralj našega deželnega pogla- varja za roko ter reče: „Le potolaženi bodite, tudi ena pika vaše vstave se ne bo spremenila.“ Kako pa je bil kralj mož beseda, nam priča patent, pisan 1. maja 1808, kteri ni le naše tirolske vstave popolnoma zaterl, temuč je tudi tirolsko ime z evropskega zemljo- vida zbrisal.

Kako pa je Avstrija ta čas sprejela to nepošteno delo bavarskega kralja, kteri je v VIII členu požun- skega miru Tirole razločno z ravno tistimi privilegijami in predpravicami in z ravno tisto vstavo v posest vzal, ktero so pod avstrijsko vlado imele. Kako je Avstrija ta prelom požunskega miru sprejela, to vam pojasniti, moja gospoda, vam hočem brati spominja vredne besede, besede, ki nikdar ne bojo umerle v naših dolinah. Te besede so vredne, da jih sliši tudi zbor, so vredne, da bi se jim odmevalo tudi v štirskih planinah, in te be- sede so tiste, ki jih je govoril nadvojvoda Janez v svo- jem klicu do tirolskega ljudstva, in ga je z njimi kli- cal stopiti na noge in z avstrijskim orožjem vred ptuje gospodarstvo iz dežele pognati. Nadvojvoda Ja- nez je tako-le pisal v našo deželo (bere):

„V presladkem občutku, da smo zvesto zedinili svojo moč, v presladkem občutku, da gre za naj pra- vičniši reč, za ktero se je kdaj v rokah bojevavcev bliskal goli meč, zasadam zdaj avstrijsko bandero z njegovim orlom v tisto zemljo, v kateri kosti toliko mo- jih prededov počivajo. V takem presladkem občutku svojega serca oklicujem danes kakor pred 393 leti voj-

*) Kaj veseli nas, da so se tukaj razsnovane misli že v undanji premagi Garibalda tako očitno poterile. Da se bodo poterje- vale še dalje, zlasti tudi z osramotenjem lažnjivih „liberalcev“, nič ne dvomimo.

voda Friderik vračevaje se v to staro nam Habsburžanom poropano lastnino in pravim slovesno: Vstava, po pravici vsim tako ljuba, s svojimi štirimi stanovi naj spet oživi. Jaz kličem vas prelate, mestnjane in kmete zopet pred tron, kateri vam je bil v vsih časih kraj veselja in pomoči.“

Kako je bilo naše ljudstvo ta klic cesarskega princa sprejelo, vam ni treba razlagati. Na to vprašanje odgovarja spominek, ki je v dvorni cerkvi v Innsbuku možu iz naroda postavljen, in molée prihodnjim stoletjem oznanuje, kako je tirolsko ljudstvo ta klic sprejelo. Znano vam je gotovo, da je majhna tirolska dežela v boju za svoje pravice, za svojo vstavo zmagala, da pa ni mogla dolgo zmagovavka ostati, ker je bilo leto 1809 tako silno nesrečno vojskino leto. Ko je pa leta 1813 roka Božje pravice moža, ki je rojil v našem stoletju, zagrabila in trešila v pogin, se je tudi naši deželi jela zarija lepšega upanja in boljše prihodnosti naznanjati.

In kaj se je zdaj zgodilo? Leta 1814 so prišle 23. junija, 26. julija in septembra in še poznejše poslanstva in poslanstva na Dunaj in v cesarski grad Perzenbeug in so prosile, da bi se deželi vendar spet njena starodavna vstava dodelila. Pa ta čas je bila vlada v rokah takih mož, ki niso bili prijetli naše dežele — in taka se nam je, Bogu bodi potoženo, že večkrat godila. — Kaj pa se potem pripeti? Moja gospoda! jaz vam hočem nekaj brati, iz česar boste videli, da je v naših Tirolah že leta 1814 tako imenovana pravozapadnost (Verwirkungs-Theorie) lepo cvetela.

24. avgusta 1814 se je bralo v Tiroler Bothen: „Njihovo c. k. veličanstvo je gledé na posebne zasluge, ktere je dosedanji začasni deželni poglavar, žlahtni Roschmann“ — za Tirole nesrečnega spomina — (Smeh), kar zdaj pride, prosim, posebno zapaziti (Še večji smeh)! „v obeh po sreči orožja osvojenih delih Tirol pridobil itd.“ Vradniki so naše Tirole tedaj ta čas za osvojeno deželo imeli, in zato so tudi po naukih pravozapadnosti napisali pismo 126 pol dolgo, ktero so potem njih veličanstvu poslali in mu na vso moč odsvetovali, da naj Tirolcem nikdar več ne dovoli njih starodavne vstave. Kaj pa je tirolsko ljudstvo zdaj storilo? Oplašeno po tacihih novicah se je — Roschmanna ne prašaje — v Mausu sošlo, kjer dandanašnji kapela stoji z napisom: „Do tukaj in ne dalje so prijezdili konjki francoski.“ Poslanci celih 400 srenj so se tukaj zbrali v odprti zbor ter so sklenili, naravnost pred tron presvetlega cesarja iti, ter ga prositi, da bi jim nekdanjo vstavo zopet dodelil, Roschmanna in njegovega tajnika, Adama Müllerja, ki je bil Tirolcem — skoraj bi rekel — še bolj sovražen, pa iz Tirol poklical. Prošnja, ktero je poslanstvo iz Mausu cesarju neslo, je imela vendar nekakošen nasledek. V ti prošnji so Tirolci cesarju rekli: Saj mi vendar nismo svojih pravic zapadli; saj je cesar sam spoznal in poterdil s svojeročnim pismom iz Schardinga, ki ga je pisal 7. aprila 1809, da je naša vstaja bila postavna, ker je Bavarsko svojo zavezo prelomilo z zatrenjem naše vstave; saj smo poslušali klic nadvojvoda Janeza, ki je zavoljo zatrenja naše vstave klical na boj. V Parizu so bile zaveržene in vničene vse točke požunskega miru in miru, ki je bil leta 1809 sklenjen, in ravno zato je moralo tudi zatrenje naše vstave, ktero se je vsled tih sklepov zgodilo, neveljavno postati. Kaj pa se je zdaj na dalje zgodilo? 24. marca 1816 je bil na visoko povelje kongresni deželni zbor in sicer s timi le besedami vstanovljen: „Njihovo veličanstvo je v znamenje svoje posebne očetovske skerbí do vselej zveste tirolske dežele in popolnoma spoznavaje premnoge zasluge in blagoselčne domoljubne misli verlih prebivavcev te dežele sklenilo, da se mora po poprejšnji vladi zaterta stanovska vstava

na podlagi tistih predprav in svoboščin, ktere so njihovi v Bogu počivajoči prededi in tudi njihovo veličanstvo samo premilostljivo deželi dodelili, spet oživiti, in da se morajo“ — zdaj pride še le pravo — „le tiste reči prenarediti, ktere drugačne zadeve in drugačne potrebe tirjajo.“ Da so bile imenovane poboljšanja le poslabšanja, mi bo vsak verjel, kateri je vstavnih misel.

Zdaj postavim vprašanje, moja gospoda, kaj smo hotli mi Tirolci v takih okoliščinah storiti? Ako bi bilo v naših rokah 200.000 bajonetov, kakor so jih Ogrimeli, bi bili nam tudi dali naše pravice, ter bi bili rekli, da po takem načinu imate vi ne le pravico, ampak tudi silo v rokah. Kjer pa je sila, tam je tudi pravica! — Tak je naj novejši državopravni nauk, kateri v ti zbornici tolikokrat bije na naše ušesa.“ (Slišite! na desnici).

Rekli ste nam, da se nismo branili. Pa povejte mi, moja gospoda, kako bi se bili morali braniti? Enkrat smo imeli priložnost braniti se. Naj vam povem, kdaj je to bilo! Leta 1848 je bilo. Ta čas bi si bili tam v naših — Tirolah tudi lahko tirolski Vilagoš pribojevali, tačas je bilo v naših rokah storiti, da bi bila vsa Radeckova armada lakote poginila, ker le skozi Tirole je bila še pot odprta do nje. „Mi pa tačas nismo klicali, dajte nam zopet našo vstavo, temuč mi smo združeni s Horvati se bojevali za cesarstva obstoj“ (Slišite! slišite! na desnici), in zdaj se nam v zahvalo in v plačilo zato očita: „Vaša vstava in vaše pravice trohnijo v grobu pravozapadnem.“ (Pohvala na desnici).

Jaz protestujem v imenu svoje domovine zoper tako besedovanje, in če tudi ni nas 9 milijonov, nas je pa vendar 900.000, res da mali, slabotni narodek. Pa naj bo to kakor mu drago, jaz se vendar čutim dosti močnega, da zavrnem tisti nauk ali teorijo, ktero je včeraj dr. Berger s prečudno odkritoserčnostjo izgovoril. Končaje naj vam še te besede povém. To so prečudni nauki o pravu, in to v državi, ki se štuli, da je država, kjer sama pravica kraljuje, — v naši Avstrii! — Dr. Berger je rekel — in nekaj gospodov mu je še ploskalo — (bere): „Se vé, da se je na konkordat kazalo (klici: glasnejše!) in reklo, tudi konkordat je državna zaveza, in vendar smo se prederznili, da smo se ga lotili;“ — zdaj pride še le pravo — (Smeh), „pa pozabili in zamolčali ste majhen razložek. Zoper konkordat bi znali pomočki, ktere imamo pri rokah, za danes in tudi še za dolgo in, upam, za vselej dovoljni biti in slabotnemu non possumus — (z močnejšim glasom:) slabotnemu non possumus — ki doni iz Vatikana, bomo mi mirno nasprot postavili svoj possumus, in če ondi ne bojo hotli, bomo mi hotli, bomo delali in dekretirali.“ —

Jaz zdaj ne mislim govoriti o konkordatu. Mislim, da bomo imeli v kratkem spet lepo priložnost počiti se v ti zadevi. Tačas vam hočem naznanje dati, kaj da jaz mislim o njem. (Smeh).

Že naprej pa vam povém, da ravno sedANJI čas imam jaz za naj lepši, jaz ga imam za pravo srečo in prave cerkvene prostosti upapolni čas. Zdaj je zares izrečeno, da se bomo bojevali, in jaz moram reči, da sem vesel, da je enkrat trešilo v te gnjile vode, v ta indiferentizem! ki se avstrijski katolicizem imenuje.

Nekaj pa vam vendar le moram koj danes povedati. Ako se v ti hiši le tistemu pravica daje, ki ima 200.000 bajonetov v rokah, in če se slabotnemu starčeku (svetemu Očetu) ravno zato vsa pravica dekretovaje krati, ker je slaboten, potem pa tebi, ljuba Avstrija, srečo vošim k tvojemu prihodnjemu*) mini-

*) Govori se, da bo dr. Berger v kratkem minister pravosodja postal.

stru pravice (Sikanje na levici)! Jaz pa vendar mislim, da v Avstrii stari pregovor: „Justitia regnorum fundamentum“ ni še čisto ob veljavo prišel. Dixi! — zgovoril sem! — (Pravo na desnici, sikanje na levici.)

Ogled po Slovenskem in dopisi.

iz Ljubljane. Milostni knez in škof prečastitljivi gospod Jernej Vidmar so po dr. Bleiweisu slovenski Matici podarili velikoserčni dar 200 gold. ter njen ud postal. — Beseda čitalnična v nedeljo-večer je dala čez 200 gold. za obleko ubožnih ljubljanskih otrok; po tem takem bodo mili dobrotniki zopet premogli lepo številce tacih rév obleči, zlasti ker je tudi ljublj. hranilnica darovala 50 gold. v ravno ta namen.

— „Laibacherica“ je iz „Danice“ posnela, da je kranjsko duhovstvo poslalo prošnjo za konkordat do gosposke zbornice s 510 podpisi, in „med temi“ da je neki „veliko učiteljev.“ „Laibacherica“ dostikrat pokaže, kolika mojsterica je v slovenšini, kadar iz „Danice“ kaj posnema, to pot je napravila pa pravi „rigorozum“, ker hoté ali nehoté je v treh versticah naredila tri velike pomote, ki so zmožne tehtnost duhovske peticije močno oslabiti pred bravci. V „Danici“ namreč stoji: „Podpisalo jo je 510 duhovnih pastirjev“, tedaj „Seelsorgsgeistlichkeit“, duhovstvo z duhovnega pastirstva, katero edino je to prošnjo zase poslalo in je torej skorej vse cele škofije podpisano, to pa v kacic 3—6 dneh; — dalje je rečeno da tudi „več“, — ne pa „veliko“ ljudskih učiteljev je podpisalo prošnjo; pa ne „darunter“, kakor da bi bilo duhovnov in učiteljev obeh skupaj 510. —

— Undan je nekaj ljubljanske „inteligencije“ poslalo peticijo na Dunaj zoper konkordat, zdaj pa zaupnico zoperkonkordatnemu dr. Klunu za njegovo onglavljenje v državnem zboru. Naj ga le privezujejo s hvalo, da se jim ne izmuzne, kakor se je Slovencem in prijateljem cerkvenih pravic; — ne piše zmiraj ena sapa. —

Zaloga dunajska Giani-a in Haas-a za cerkvene oprave je vstanovila v Ljubljani podružnico (v poštnih ulicah). Založba je zanesljiva in špóga, kakor una na Dunaju, po fabrični ceni vsakere cerkvene oprave in posode od naj prostejših do naj dražjih in pa po vsakem zlogu (romanskem, gotiškem itd.). Veliko ima že zdelanega in gotovega iz prave, zanesljive robe in v podobi, ki je primerna cerkveni dostojnosti: mašne plajše, moštrance, kelihe, kaj lepe porte, pa tudi baldakine, celo obleke za mašne strežaje itd. Opravnik v Ljubljani je g. L. Zelzer.

— Gosp. dr. Pauker, vodja bratovšine sv. Rešnjega telesa, je po bratovšini sv. Leopolda na Dunaju te dni poslal za misijon preč. gosp. Pirca v Ameriko te-le cerkvene oprave, ki jih je skoz več lét nabiral: 3 mašne plajše z vsim, kar k temu gre; 1 velum, 2 rubeči, 2 črni, 3 bele in 4 višnjeve štole; 1 burzo za obhajila z motozom in čopkom; 2 albi; 2 prepasili; 4 obramnike; 15 pál; 9 telesnikov ali korporalov; 9 rutic za kelih, 10 pa k umivanju rok in 1 oltarni pert. — Bog plačaj za toliko dobroto, ktera je res o pravem času prišla, zakaj gg. misijonarji naznanjajo, da ravno poslednjo nedeljo mesca vinotoka (27. vin.) so prečast. 83letni gospod misijonar Pirc novo cerkev v Krovingu blagoslovili. (Prihodnjič kaj več o tem.) Naj pristavimo o tej priliki, da so gosp. Pirc že 15 novih cerkev blagoslovili po svojih misijonih med beluni in Indijani. Pričujoča nova cerkev pa ima še tudi precej dolga, ker zidanja in sploh dela so drage v Ameriki. Tudi v tem oziru bodo dobro došle zbirke č. g. Jan. Tomazina, katerim je v novo pridjanih 20 gold. 50 kr. „Dan.“ na-

birk in je za vse skupaj menjica poslana čast. gospodom misijonarjem.

— 25. vinotoka dopoldne je veliko ljubljanskega in zunanjega duhovstva in dolga versta družega ljudstva iz vsih stanov k sv. Krištofu spremilo gosp. Janeza Ev. Poklukarja, stolnega korarja, knezoškof. konzist. in zakonske sodnije svetovavca, izsluženega učenika bogoslovja itd. Pri molitvah, ki so bile ob 8 v stolni cerkvi, so bili pričujoči mil. škof, pokopovali so v. č. proš. Počiva pa ranjki pri dveh družih dobro znanih Poklukarjih, svojem bratu in pa sorodovincu, ki sta lansko leto ob enem času umerla. Dosti znano je, kako moder, pa mirnega in pohlevnega duha je bil ranjki gosp. korar, torej tudi sploh ljublj. in spoštovan na vse strani. Bog mu daj v miru počivati.

Podkorenom na Gorenskem, 24. listop. Čast Bogu na visokem in na zemlji mir ljudem dobre volje! Ta glas naj zažene vsak pobožen kristjan, ko je oblast sv. Očeta papeža oteta in so peklenski naklepi hudobnega Garibalda v nič djani, osramotena in zmagana z njim vred pa tudi vsa njegova malopridna puntarska vojna, in ne samo njegova, temuč vsa brezbožna in mavtarska derhal celega sveta je osramotena in tako rekoč zmagana. Oči celega sveta so bile na Rim obrnjene. Pobožni so zdihovaje nebeškega Očeta prosili za zmago sv. Očetu, hudobni mavtarji pa so že vriš gnali in z rokami ploskali nad padom Rima in oblasti sv. Očeta Pija IX; pa pregovor pravi: „Človek obrača, Bog pa obrne.“ Kdo vé, kolikrat se je na Kozjeku Garibaldu že sanjalo, da je na rimskem kapitolu sedeč z lovrom ovenčan. Zdaj pa je kakor v hipu od hrabre vojne rimske zmagani, razkropljen in s sramoto obdan. O kako potepen je pač od Rima bežal? Zato zakliči vsaki pravoverni katoliški kristjan z veseljem in radostjo: „Živio sveti Oče Pij IX! Živi vse Njih hrabro vojaštvo!“ — Enaka bo tudi s posvetno modrostjo današnjih dni, ki je tako nasprotna cerkvenim pravicam in se tolikanj vtika v cerkev, pa le v katoliško, hoče celo sem ter tje zavezovanje zakona iz cerkve v županijo prestaviti, kakor da bi bil naš Gospod Jezus Kristus županom ključne nebeškega kraljestva izročil in njim oblast dal na zemlji zavezovati in razvezovati. — Dragi gospodje časnikarji, ki modrujete za blagor narodov, in vi levičarji po zborih: Mi kmetje z dežele vam svetujemo, nikar ne zasmehujte svetopisemskih resnic, ki so od sv. Duha, in naših škofov, ki so nasledniki aposteljnov; nikar ne delajte „religionsediktov“, ki sami velikrat prav malo vere imate, in anjate se tistih nasvetov za divji zakon, in pa za mešanje vsih vér po šolah, pa še brez duhovskega nadzorstva, da bi potlej v nji nobene vere ne bilo, ampak zmešnjava, kakor ko bi mi kmetje koze, ovce, vole in mačke vse v en hlev hotli spraviti in jih z enako pičo rediti. Pustite cerkvene reči škofom, ker s tem ne bote nam nič pomoči, državi nič sreče in sebi nič časti pridobili. Skerbite pa, da se kmetijstvo in obertnija zboljša, da se sekvestrije odpravijo, davki kaj pomanjšajo, delavni svet zopet delo in zaslužek ima, in namesto konkordata naj se raji druge reči odpravijo, n. pr. poboji, ponočevanja, prepogoste kerčme in pijančevanje pri nas, ali pa samomori pri vas na Dunaju, kakoršnih so menda vsi časaiki polni, pa tudi neštevilni nakanti po velikih mestih, velikanske goljufije, in tiste tatinske bande, ki na Dunaju celo pod mestom po prékopah ali kanalih svoje gnjezda delajo, kakor smo pred nekaj časom brali; — pa še veliko družega.

Mi kmetiški ljudje smo čisto prepričani, da mora konkordat dobra reč biti, že zavoljo tega, ker vidimo vsak dan, da mnogi tistih, ki ga napadajo, ravno v verski zadevi niso piškavega oreha vredni. Tudi ose se na sladke hruške vsedajo. Mi kmetiški ljudje želimo,

da bi vikši gospode več božji kot posvetni duh vladal, da bi oni več na Boga kot na svojo posvetno modrost zaupali, in da bi bilo povsod več žive vere, potlej bi bilo tudi povsod več zvestobe; zakaj kjer ni vere, ni zvestobe; in kjer zvestobe ni, pa tudi prave sreče ni. V vsih tacih potrebnih lastnostih konkordat ne bo nikogar zaderževal, — porok smo vam. Vsak zvest katoličan bo tudi gotovo pravi državljani, zvest do smerti svojemu vladarju v dnovih dobrih ino hudih. — „Vse za vero, cesarja, domovino!“

Eden gorenskih
kmetiških fantov za vse.

Prem, 29. novembra. Drugo nedeljo, v god prečiščenja Spočetja D. M., bomo imeli, ako Bog dá tudi zdaj še vse po sreči, — v novi cerkvi pervikrat slovesno Božjo službo. Novo zidališe je, hvala Bogu! pod streho, zaobokano, in bo v kacic 2 dneh vsaj začasno popolnoma zaperto. Prezbitarij je tudi izlikan; in postavljen je poprejšnji, zdaj nekoliko predelani veliki altar. (Drugo zidovje, se vé, je še vse surovo.)

K zgorej imenovani slovesnosti vabimo zlasti vse preblage podpornike in blage Marte, da bi jih vsaj tudi osebno poznali vse, ker dosihmal nekatere poznamo le po njih preblagodušnosti iz poslanih dobrotnih darov. Zopet nam je namreč poslala preblaga roka pred kratkim lep dar za cerkev s pristavkom: „Letos so se moje bčele slabo obnesle, torej le malo, — pa rada, serčno rada sv. Heleni pošljem. Marta.“ — Takim lepim dušam samo po „Danici“ sporočena zahvala bi bila vse premalo; ponavljali bomo torej svojo dolžno zahvalo v novem svetišču na tistem pred Bogom vsak dan — spominovaje se milih dobrotnikov.

Iz Gorice. Med tim ko naš pastir na Dunaju delajo cerkvi k dobremu, molimo mi vsi in prosimo večnega Boga, da bi varoval svojo drago nevesto katoliško cerkev pšic, ktere na njo spušajo „liberalci“ in drugoverci. Bog je dober in usmiljen, pa tudi mogočen; kaj tedaj zamore zoper njegove naredbe razkačeno početje? Taki ljudje so pozabili zgodovino, ali jo pa znali niso, ker ona nam je priča, da 18. stoletij je minulo in nobena moč ni bila kos cerkve ob nje pravice in moč pripravi. „Jaz sem pri vas vse dni, do konca časov,“ (Mat. 28, 20.); to ji je Gospod sam zaterdil. Cerkev je neomadežana in enako močna ostala v vsaki vojski, nje nasprotniki so si pa vselej zobe polomili nad njo. Tudi današnjim nasprotnikom cerkve se bo pred ali poznej grenko utepalo njih bojevanje zoper cerkev, in pač naj bi se spominjali besedi: „Kdor cerkve ne posluša, naj ti bo kakor nevernik in očitni grešnik.“ (Mat. 18, 18.) Take besede naj tudi bere vaš ljubljanski dopisnik „Osservatorja“ teržaškega, kteremu je dr. Klun toliko všeč. Gl. št. 264, a. c. „Lubiana 13. nov.“ Vidi se, da pisavec kakor ptujec ne pozná ne katoliškega duha Slovenov in ne njih potreb, pa tudi ne dr. Kluna, kateri ni mož za nas. Pravični Bog, ako tudi nas morebiti za kaj časa kaznuje zavoljo našega premalega spoštovanja in premlačne hvaležnosti do cerkve, — bo pa gotovo cerkev čez malo časa tolikanj slavniji poveljal. S terdnim zaupanjem v pomoč Božjo je duhovščina goriške nadškofije svojemu višjemu pastirju v adresi naznanila, da je v vsem z njimi enih misel. Tudi katoličanje goriškega mesta so večji del enih misel s svojim škofom. To je zvediti v domači obhoji (se vé, da ne po kavanah in gostivnicah), to se vidi iz adrese, ktero tudi oni mislijo predložiti višjemu državnemu zboru za ohranjenje konkordata. Naš mestni odbor je sicer vladi oddal peticijo zoper konkordat. Toda ta peticija obsega med družimi tudi te-le besede: „Impossibile è la rigenerazione civile e politica dei popoli, sinche la publica

e privata vita non venga affrancata dal giogo della sagrestia, sinche lo spirito venga sciolto da quella dipendenza innaturale (?!), che lo tiene tenacemente avvinto dalla nascita sin alla tomba.“ (Cittadino št. 248 a. c.)

Tako pa govoriti zamore le jud, težko protestant pisati, celo pa ne katoličan. Tedaj mi pravi katoličanje moramo protestirati zoper tako peticijo, in moramo reči, da je žalostno, da mestni odbori v imenu vernega ljudstva vladi predlagajo take prošnje, od katerih ljudstvo nič ne vé — in po veri nič vediti ali saj poterediti ne smé.

Mi pa molimo, da bi Bog razsvetlil vse, ki so na napčnih potih; podučujmo narod, kaj je resnica in pravica, in kam lažnjivi liberalizem meri; tudi poštene bukve o tacih zadevah jim v roke dajajmo. Ene tacih so posebno one, ki jih je v nemškem jeziku spisal Ed. Lubinski, poljski grof in poslanec v državnem zboru. („Das Konkordat in Oesterreich von Gr. Lubinski.“)

Iz Jeruzalema 10. vinotoka 1867. (Pisanje gosp. vodja Fr. Hrovata.) (Dalje.) S tem pa slovesnost tega dneva še ni bila dokončana. Ta praznik se vsako leto po opravljenih ss. mašah ob enem tudi obhaja procesija, ki je bila v poprejšnjih časih navadna na cvetno nedeljo, in sicer po poti, ki derži ob zahodu Betanije čez samo Oljsko goro, — to pa v spomin častitljivega prihoda Zveličarjevega v sveto mesto Jeruzalem. Med procesijo se samo v štoli pojejo 4 ss. evangelijski, in o sklepu se moli očenaš, češena Marija in čast bodi... za zadobljenje odpustkov, kar je po svetiših svete dežele sploh v navadi. Pervi evangelij, — od samega praznika — v podzemeljski prednji kamri, so bili patri meni odmenili. Procesija se je potem zavila proti jutru, da smo prišli k tako imenovanemu kamnu počivanja (lapis dialogi), ki je ob potu v Jeriho do 2000 stopinj dalječ. Tukaj je nekda sedel Kristus, ko mu je Marta iz Betanije naproti prišla in mu bridko tožila zgubo brata; opravili smo omenjene molitve za popolnoma odpustke. Od ondod smo šli nazaj ter prišli na pravo pot, ki derži na višavo Oljske gore, in kmali ko nam je ob levici Betanija spred oči zginila, smo prišli na prostor, ki se ima za nekdanje Betfage, in res se vidijo še nekteri ostanki podstavnih ozidij.

Tukaj se je odpel evangelij o blagoslovljevanji lesá, ki nas je spominjal na veselo klicanje, ktero je nekda Zveličarja spremljevalo v mesto Jeruzalem. Od tod smo med slovesnim petjem zahvalne pesmi šli navkreber do kapele vnebohoda Kristusovega na Oljski gori, v kateri se je tretji, temu svetemu kraju primerni evangelij izpel. Od ondod smo se nagnili navzdol ter smo šli mem mest, kjer je Zveličar svoje učence moliti učil, in ker je izročilo, da so aposteljni apostolsko vero zložili; oboje smo tudi mi s priserčnostjo za njimi molili. — Kako zalo se nam, gredočim od kapele navzdol, pred očmi razširja vse sveto mesto v svoji še zmajaj prelepi kraljevi častitljivosti, dasiravno je že 1800 lét, odkar so mu kraljevo palico do čistega sterli! Kako zalo je móгло še le takrat biti, ko je k temu še tempeljno svetišče s svojimi velikanskimi poslopji občudovanje obudovalo! Zanesljivo je ta pogled takrat še bolj navduševal k veselemu klicanju množice, ki so po ravno ti poti Kristusa slovesno spremljevale. — Drugač pa je bilo pri Zveličarji. Preslavljevanja ljudstva ga niso ginile; ko je sveto mesto vidil, se je velikoveč njegove svete duše polastila naj globokejši britkost in pa otožnost, ki mu je oko s solzami zalila; zakaj njegovo vsevidno oko je gledalo bližnjo prebridko prihodnost, gnjusobo in brezprimerno grozo strašnega razdjanja, ki je imelo zadeti to nesrečno mesto, ker je zamudilo čas obiskova-

nja in pokore, in je spravno kri spremenilo v orodje pogube in pokončanja.

Na pol-poti med vnebohodno kapelo in Getsemanom se vidijo razdertine od kristjanov zidane cerkve, ki so jo imenovali „Dominus flevit“ — „jok Gospodov“, in je imela ohraniti spomin na Zveličarjevo zjokanje. Pa tudi tistim narodom, ki v svoji nesrečni zaslepljenosti še zdaj pričakujejo družega mesija, druge vere, ktera se njih strastim bolj prileže, ima ta kraj biti svabilo, da Bog seboj ne dá norčevati, in da bo od tistih, katerim je veliko zročenega, tudi veliko tirjal (Luk. 12, 48). — ta kraj namreč zaznamuje tudi tisto mesto, kjer je bil vojvod Tit razpostavil deseto rimsko legijo, ko je mesto obdajal. Na tem prostoru se je pel četerti zadrevni evangelij devete nedelje po binkošti. Ginjeni s tacimi spomini stopimo ob koncu svoje kratke božje poti v duplino Kristusovih smernih težav, si tukaj, kjer je Kristus pot svojih britkost pričel, k sercu gnat muke in grenko smert, ktero je naš Zveličar prestal, da nas je otel večnega pogubljenja; smo pa tudi z lavretanskimi litanijami presveto Devico za njeno posredovanje prosili, naj bi tudi keršanski svet ne pustil v slepoti brez sadu preteči časa milosti, temuč naj bi s pravo in stanovitno pokoro ter z bogoljubnim življenjem zopet dosegel, kar samo je njemu v mir. Zakaj le samo s to pogodbo bi si zamogli še odverniti pripravljene šibe Božje, ki se pri zmiraj večji spačenosti sveta čedalje hujši napovedujejo. Potem pa bi se nam tudi gotovo ne bilo treba tresti pred dnevom, ko se bo ostra pravica razločila, temuč upati, da se bomo vdeležili v družbi vsih pravičnih še veliko častitljivšega slavohoda Boga in Zveličarja v preblage prebivališa nebeškega Jeruzalema.

Slovesnostim določenih obletnic se je pa to leto pridružilo tudi neko žalostno obhajanje; nesrečni konec mehikanskega cesarja Maksimilijana I je k temu priložnost dal. Nad tem pretresljivim naznanilom je tudi tukaj vse stermelo, to pa še toliko bolj, ker pred malo leti je tukaj Maksimilijan ko ponižen romar s svojim bogoljubnim zgledom toliko keršanskih serc spodbudljivo ginil; ravno tako pa tudi s svojo radodarnostjo, ker ne le da je cerkev Božjega groba s predragimi zakladi obdaroval in v kapeli znajdenja sv. Križa na svoje lastne stroške napravil oltar iz marmorja, tamuč tudi z družih svetih si je izprosil oltarnih oprav za svojo domačo kapelo ter jih je z novimi dražjimi namestoval in si je tako v Jeruzalemu postavil neminljiv spominek hvaležnosti in spoštovanja. Ko je tedaj 20. julija „Danica“ z družimi časniki vred prinesla to žalostno sporočilo, so vsi tukajšnji poročniki, pa tudi paša, svoje zastave do polovične višave obesili in s tem svoje sožalovanje naznanili. Povsod se je z razdraženjem govorilo o tem hudobnem djanji, vsi so ga znamenjali ko sad divjačnosti. Katoliško prebivavstvo pa je želelo, da naj se ranjcega duša s cerkvenimi molitvami božjemu usmiljenju priporoči, torej je bila za naslednjo sredo odločena slovesna mertvašnica, k kateri so prišli vsi konzuli katoliških držav z ljudmi, ki so pod njih varstvom, pa tudi druge vlade so namestovali tukajšnji poročniški kanclerji. Ob osmih zjutraj se je pričela črna maša pred kapelo Božjega groba; imel jo je med velikim spremstvom in prav slovesno in spodbudno president o. Ladislav, namestovaje varha (kustosa), ktere ga ni bilo domá, in duhovstvo je imelo bogato černo opravo, ki je s Španjolskega darovana Božjemu grobu in se sicer rabi le samo veliki pétek. —

Ranjki cesar Maksimilijan je daroval cerkvi Božjega groba predrage reči, ki so pred dvema letoma sem dospale, namreč: Moštranco, z dragimi kamni ozališano, ki je letos pervikrat služila za procesijo sv. Rešnjega telesa, in čisto zlat kelih v gotiški podobi s ceno 20.000

frankov, in pa 8 srebrnih svečnikov. Vse to pa je prišlo v rabo takorekoč za njegovo mertvaško opravilo in pa v kratkem času; zakaj dan pred sv. Rešnjim telesom je mogel cesar darovati svoje mlado življenje, in pri slovesni mertvašnici so imeli zlati kelih, in srebrni svečniki so stali na mertvaškem odru, s čegar višave so se otožno lesketali in spominjali na blagega darovavca. Naj bodo podoba večne luči in nebeške slave, ktero je vsak pričujočih iz serčne globočine vošil in prosil nesrečnemu cesarju ko nadomestilo za drago darovanje njegovega življenja; zakaj vsi so spoštljivo pokleknilii zedinit se v prošnje z opravnikom, ko je zapel primérno molitev. — Gosp. Vaskal, tukajšnji konzularni opravnik si je štel v službino dolžnost ter je po opraviu z vodjema avstr. sprejmiša obiskal preč. o presidenta in ga je v imenu Njih veličanstva cesarja avstrijskega in Njih presvitle deržine zahvalil za obhajanje mertvašnice, pa tudi za dobrotno oskerbljenje vsega, kar je bilo primérno zbudovati pobožnost serca o tej priliki. Časti vredni o. president se nato z milim pogledom ozrè na podobo tako hudo skušanega cesarja Maksa, ki jo je imel s pajčalom ogerjeno v svoji sobi, z velikim spoštovanjem hvali njegov pobožni zgled in zasluge za svetiša svete dežele, in razodene v imenu vse redovne deržine priserčno milovanje zavoljo te pretresljive dogodbe, ter je ob enem porok, da bo ranjki cesar v sveti deželi zmiraj ostal v blagem spominu. (Konec nasl.)

Wabashau, Min. 28. vinotoka 1867. Ravnokar sem prejel „telegram“ iz št. Pavla, ki mi naznanuje grozno žalostno novico, da je naš rojak č. g. misijonar Tomažovic umerl za sušico (jetko). Jutri ob devetih bo pogreb, le škoda, da mi ni mogoče zraven biti in mu té zadnje časti skazati. G. Tomaževic je bil prav posebno spoštovan od vsih svojih podložnih in ljubljen od vsih prijatlov. Njegov prvi misijon je bil v št. Antonu, blizo št. Pavla, kjer je eno leto bival in je družino za družino pridobival v hlev Gospodov. Ko je bil tje prišel, je bilo ljudstvo popolnoma zanemarjeno, pa z ljubeznijo in prijaznostjo jih je prav veliko zopet pridobil, da so v cerkev in k sv. zakramentom hodili. Ko sem bil pred dobrim mescem v št. Antonu, sem jih več slišal g. Tomaževica hvaliti in vsi so želeli ga zopet tje dobiti. — Iz št. Anton-a je bil prestavljen v „Still-watter“, kjer je pa le malo časa mogel svoje dolžnosti opravljati, ker vedno slabši je prihajal; kmalo pa je mogel popolnoma s polja delavnosti odstopiti in se v št. Pavel v počitek podati, kjer se je do zdaj zdravil pri č. g. P. Staub-u, verlem nemškem duhovnu — in zdravniku. V Still-water-u so mu ljudje prav lepo duhovniško zidali, pa revež se mora zdaj že s tisto znano majhno hišico zadovoljiti, še preden je dodelana lepa hiša, ki je bila zanj namenjena. — Tako gremo eden za drugim v daljno večnost. Priporočimo vsi prijatli ranjcega gospoda — njegovo dušo v gorečo molitev posebno tistim, ki so ga osebno poznali. Bil je mož ravnega serca — „sine dolo“, prijaznost in odkritoserčnost se mu je na obrazu brala.

Ravno sem spremil našega mil. škofa proti Misisipu, da odrinejo proti Vinoni. 24. tega mesca zvečer sem jim bil šel naproti v „Lake-city“, kjer so drugi dan ob 10 maševali in pridigovali. Popoldne sem jih pa s svojim vozom peljal v „Wabashau“, kjer so v nedeljo potem, 27. vinot., veliko mašo peli in 121 otrók birmali. V „West-Albany“ so tudi mislili iti, pa so bili preveč trudni od dolgega popotovanja. Sprejeli smo višjega pastirja prav na tihem, toliko lepše smo pa bili cerkev okinčali, kar jim je prav dopadlo. Dopoldne in popoldne so pridigovali, enkrat od vere, drugič o dolžnosti vsacega katoličana. Ljudi je bilo, da se je vse terlo; toliko katoličanov, mislim, še nikoli

popred ni bilo v tem mestu. Obljubili so nam, da drugo leto zopet pridejo še tiste birmovat, ki se za zdaj niso pripravili. J. Trobec.

Kaj je kej novega po domačem in tu-jem svetu?

Po viži starih mladi čivkajo. Na Dunaju je „liberalizem“ v polnem cvetu! Kaže se sad tistega učila, pri katerem se na djansko verno življenje premalo gleda in se mladim gospodom vse le bolj pusti na njih voljo in lastno previdnost. Že velikrat se je tožilo, kako mlačni in dostikrat brezumni pridejo pogosto mladi ljudje z vseučiliš; zdaj se to še bolj očitno kaže. V adresi do obeh hiš kričijo od judov in slabovercev podšuntani mladi ljudje, da tudi nje tlači konkordat, ker še ima v konzistorii posvečeni škof veliko besedo, ker še ima biti veda verska, ker še dva protestanta se od vseučiliša zadržujeta, da jim njih žejo po vedi hočejo z vodenim mlekom klerikalnega mišljenja ugasiti itd. „Mi hočemo prosti uk in njegove zastopnike, mi hočemo naučno in vestno svobodo.“ (Ravno poprej pa so se ti „proistoljubi“ tako derli nad profesorjem Pachmanom, da je mogel dvorano zapustiti!) „Liberalizem“ starcev zdaj vidi in utegne še bolj videti, kam brodi. Ali ni strašen klic nadalje: „ne poznamo nobenega katoliškega vseučiliša, mi poznamo tempelj svobode v katerem je vsak mašnik, kdor zna darovati.“ Nespremišljena mladina je pozabila, da je ta krič luciferjev, kateri za svoje vpitje po svobodi in zoper Boga zdaj večne okove ima. Po keršanski veri je svoboden tisti, „kterega je postava Kristusova svobodnega storila,“ — in ta postava uči zatajevanje in pokoršino. In ako mladi nehvaležniki ne poznajo „katoliškega učiliša,“ ki je vstanovljeno s katoliškim denarom; tedaj bi jim ne vedili boljšega svetovati, — kakor da naj poberejo svoje šila in kopita in naj gredo med luterane: bodo vidili, kakošno svobodo, razun po protestanškem kopitu, bodo ondi gori imeli. Vi slovenski starši pa zdaj še bolj očitno vidite, v kakošne nevarnosti pridejo vaši sinovi, ki se podajo na višji šole.

Konkordat je slovesna pogodba med papežem in cesarjem, pišejo „Tiroler Stim.“, v katerem je vstanovljeno, da nadalje naj duhovska gosposka le v duhovskih in svetna le v svetnih rečeh zapoveduje, — poprej je bilo drugač —; konkordat je praven dogovor med obema naj višjima oblastima na zemlji, s čimur je bil povernjen mir in edinost med cerkev in državo. Zdaj pa pravijo nasprotniki: Dokler bo konkordat, v Avstrii ne bo dobro!... To pa je ravno tako, kakor bi kdo terdil, „v hiši, v držini otroci tako dolgo ne morejo srečni biti, dokler bo mir med očetom in materjo; še le ko se bota obá med seboj razperla, potlej se bo otrokom dobro godilo!“ — Ker ima še Avstrija in cerkev dosti rogovilskih otrók, lahko verjamemo, da bi taki otroci serčno radi vidili razpor med cerkvijo in državo — v obehveliko škodo, in v veselje „prusofilom.“

Kaj velikanskega in v resnici junaškega je okrožnica sv. Očeta od 17. vinotoka 1867 do patriarhov, škofov itd. vesoljnega sveta. Ves svet in same glave na prestolih, s tolikim vojaštvom in orožjem obdane, niso brez strahú pred hinavci in tako imenovanimi osrečevavci današnjih časov; sv. Oče pa, dasiravno od tacih obdani, jih kar naravnost s pravim imenom zaznamnujejo in jim Božjo sodbo napovedujejo, ker se človeške več ne bojé. „Povzdignite oči na okrog, častiti bratje,“ zakliče namestnik Kristusov, „in z nami vred bote silno žalovali nad naj hujšimi gnjusobnostmi, s kterimi se zdaj zlasti uboga Italija užaluje; ... mnogotere človeške derhali se vojskujejo pod satanovim banderom, na kterega čelu je zapisana „laž,“ in kateri

svoje usta zoper nebesa nastavljajo, Boga preklinjajo, vse sveto skrunijo, zaničujejo, vse božje in človeške pravice z nogami teptajo, kakor grabljivi volkovi po ropu dihté, kri prelivajo, s svojimi naj brezbožnejšimi pohujšanji duše pogubljujejo, dobička za svoje lastne hudobije po naj krivičnejših potih išejo, tuje s silo plenijo, reveža in ubozega siloma tiskajo, število ubogih vdov in sirot razmnožujejo, prejemajo pa podkupila in hudobnim prizanašajo v tem ko pravičnemu pravice odrekajo, ga ropajo in s spačenim srcem hlepijo vse spačene poželenja ostudno nasitovati, to pa v naj večji škodo občinskega društva. S takim zaverženim človeštvom smo zdaj obdani, častiti bratje!“ itd. — Kdo si upa tako govoriti, kakor namestnik Kristusov, ako se mu je vsak čas bati, da ga bodo v roke dobili tisti, ktere tako po vrednosti znamenja in vžiga? Le kdor stoji na podlagi neskajlene pravice in ima popolnoma mirno vest, zamore v toliki nevarnosti reči, kakor Pij IX: „S čisto mirnim duhom pričakujemo, kar koli se zgodi, vse upanje in zanašanje stavimo v Boga, kateri ne dopusti, da bi bili osramoteni, ki vanj zaupajo; razdere pa brezbožnih naklepe in stare tilnike grešnikov.“ O preblago zaupanje pravičnega Pija, kako preslavno se je poterdilo! Kako junaško in nepričakovano se je zmaga pričela na Rimskem! — Kaj pa hočemo reči o drugem preganjavcu, čez kterega sv. Oče v tej okrožnici tako grenko tožijo? Ni dobro pri srcu gorečemu Slovenu, ali pravica in resnica je nad vse. Tri sto let je rimsko cesarstvo sveto vero terlo in dušilo, — in dotekla ga je pravica, če tudi pozneje: razčesnilo se je, razpadlo je!... Ako se Rusii — skoraj edini moči slovenski — enaka osoda primeri: sama jo je zadolžila — nad katoličanstvom! —

Kratke naznanila. Katoliški dunajski možje so v posebni adresi naznanili naj globokejši spoštovanje do svojega višega pastirja kardinala Ravšerja in pa obenem zamerzo nad gnjusnim zasramovanjem, ki se sedanjí čas bruha na vse, kar je svetega in spoštovanja vrednega. — Gosposka zbornica je pomnožena z 21 novimi udi. „Fremdenblatt“ je že poprej pravil, da je to silno potrebno v prid nove zakonske in šolske postave, in „Volksfreund“ meni, da komaj 3 izmed novopoklicanih bi utegnili konservativni ali za cerkveno stran biti. — Jeli so pisati, da se Avstrija nagiba k Rusii in Rusii, in se bo torej zveza z Napoleonom skremžila. Zastran Rusije bi že prej verjeli, da bi z Avstrijo dobro mislila, kakor pa zastran Prusije, ker una je Avstrijo nedavno rešila, Prusija ne davno ožulila. Pred vsem pa: Avstrija! spreoborni se k Bogu, k Rimu, in k svojim zvestim narodom; drugod imaš malo zanesljivih prijatlov. — Na Dunaju podpisujejo nekako monštro-adreso zoper konkordat. Lepo število duhovnov je tudi že menda na listih, zakaj vsak lahko začetka na kerpe, kogar hoče, ker ležé po vsih kotih, beznicah, žganjarijah itd. Po tacih krajih in s tacimi pomočki hoče dunajska inteligencija vravnati razmere med cerkvijo in državo. Nekomu so bili v kavani celo mačjo godbo napravili, ker ni hotel podpisati. — Neki doktorand za prave, ki sicer ni ne Severinec, ne iz kakega posebnega katoliškega društva, pa se vendar za dobrega katoličana spoznava, pravi v „Volksfreundu“: Videzni vspeh je novošegaste neboborce storil slepe in napuhnjene. Napuh gre pred padcem. Obilne zoperkonkordatne adrese nimajo prav nobene moralne cene. Pred deset leti so pisali še za Thuna, danes kričé z Mühlfeldom in čakajo, kaj jutri pride na dnevni red. — Vest peče, ko se zbudi. Zopet je več srenjskih odbornikov z županom iz Hermansdorfa in Rückersdorfa vred očitno preklicalo svoje podpise zoper konkordat. — Dunajski vseučilišniki, „ki več cenijo djanja kakor slepo rogoviljenje v šoli,“ so

darovali 100 frankov v zlatu za papeževe ranjene vojake. Zmiraj bolj se tedaj vidi, da poglavitna reč une študentovske adrese zoper konkordat je judovska in sploh drugoverska moka. — Berlinski vseučilišniki so dunajske v pismu pohvalili za njih prostomiselnost, ker so zoper cerkev in konkordat rojili, zraven tega so pa ti šolarji pozabili na strašno razkračeno svobodo v svoji lastni domovini, v „razlampanem“ Berlinu, kjer noben redne učeniške službe dobiti. Ako dunajski mladi rojivci to iz „Volksthd.“ berejo, ali se jim ne bodo do tal nosovi obesili? — „Politik“, ki je iz celega serca in iz cele duše želela, da bi Garibaldi Rim pozobal, je prisiljena pričati, da Italija (tako imenovana) je na Rimskem neskončno več svoje časti zgubila, kakor pri Kustoci in pri samem Visu. Ko bi „Politik“ po nečem ne dahnila, bi tudi vedila, zakaj to? — Ta časnik meni, da je na Rimskem tudi Bismarck otepen, in mu „post festum“ levite bere, zakaj se ni z Lahom berž sklenil zoper Napoleona ter naj bi ne bil pustil Francozov v Rim. Ne vé vsak; katoličan pa prav dobro, da je Nekdo, ki ni le Babelu, temuč ki tudi najbolj premedenim politikarjem jezike meša. — Piše in govori se sedaj marsikaj o shodu v Rimu, kamor je Francija povabila vse evropske vlade, da bi se rimske zadeve poravnale. Kako jih Francija meni vravnati in vravnati, tega ni povedala. Zastran sv. Očeta je vsako prašanje odveč, ker gotovo je, da se ne morejo v nikakoršne obravnave drugač podati, razun da se vse ugrabljeno poverne; če tega ne bo, utegne Rim terpeti, kakor sedaj terpi, privolil pa v to nikoli in v nobeni obravnavi ne bo. Pišejo zdaj, da je naj veči del vlad sprejelo povabilo na ta shod in celo, da je Rim z njim zadovoljin. Se bo vidilo. Sicer sliši „Köln. Ztg.“ iz Pariza, da Pinard, ki je odmenjen za ministra notranjstva, se ceni za posebnega prijatla papeževega svetnega gospódstva. — Francoski časniki veliko denara zbirajo za sv. Očeta, tako da štejejo to za demonstracijo, in skoraj dan na dan se vbarkuje po 150 – 200 mož v Masilii za papeževo vojno. Tudi iz Holandije in zlasti iz Belgije jih veliko prihaja.

Vesela pevka.

Zakaj bi ne bla
Vesela serca?
Nedolžni moj stan
Mi peti ne bran'.

Čuj, tice drobné
Sladko žvergolé;
Živalice té
Me k petju budé.

Zdaj zvon zadóni
Mi peti velí;
Zdaj orglje bucé,
Me peti učé.

Ko dan se zazná,
Me k petju ravná;
Je serce lahkó,
Je petje sladkó.

Zdaj križček storím,
Bogu se zročím,
In hvalnico pét'
Koj moram začét'.

Si vmivam roké,
In lica gorké;
Ne morem sterpét',
Da moram zapét'.

Zato sem pa vsa
Vesela serca;
Nihče mi ne vbran'
Prepeti cel dan.

Napravljena vsa —
Poklekнем na tla,
In moja je slast,
Zapét' Bogú čast.

H kosilec zdaj grem, —
Če b' jedla, ne vem;
Vse bolj mem jedí
Mi peti diši.

Če delo dobim,
Prav naglo hitim,
Prepévam si vmes
Ko angelj z nebés.

Od jutra pa v noč
Prepévam na moč.
O, pesmi lepé
Na pol me živé.

Le takrat molčím,
Ko sladko zaspim,
Pohlevno dihljam,
Od pesmic senjam.

Premli Bog daj,
Mi kmalo v svet' raj;
Tam pesmi sladké
Na večno doné.

Ant. Namre.

Duhovske spremembe.

V ljubljanski škofii. Prečast. gosp. Janez Hofšteter, duhoven v Verhpolji, je postal fajmošter in dekan v Postojni. Umerla sta: 19. u. m. gosp. Tom. Bašelj, duhovni pom. v Horjulu, 22. u. m. gosp. Jan. Poklukar, kanonik v Ljubljani. R. I. P.!

Dobrotni darovi.

Iz Ljubljane. Ker nam je težavno male zneske dobnitnih darov posebej pošiljati na zadevne kraje, jih oddajamo v knez. škof. pisarnici. Te dni smo oddali take zneske za sv. Detinstvo, za pogorelce v vel. Bukovici, Koritniku, Knežaku, Kostanjevici.

Za sv. Očeta in njih vojake. 1. Parochus: „Ne reminiscatur Dominus delicta mea et parentum meorum, neque vindictam sumat de peccatis nostris!“ .. tol. za 2 gld. st. d. — Devica: „Da sovražnike sv. Cerkve ponižáš, prosimo o Gospod!“ veliki križav. — 3. Mati, ki prosi sreče in blagoslova z otroci, hišo in premoženjem 1 gld. a. v. — 4. Služabnica, ki prosi gnade za ohranjenje sv. čistosti in srečno zadnjo uro 1 st. dvajs. — Ženska šola na Gorenskem 1 gl. sprošnje: „Sv. Oče! zdihnite k sv. Duhu, naj napolni s svojimi sv. darovi učenike in učence naše in vsih slovenskih šol.“ — M. S. 2 gold. sr. Neimenovana 1 gld. sr. in prosi blago za srečno zadnjo uro. — Za ranjene papeževe vojake Šska šola na Gorenskem 1 gl. z naslovom: „Fantje! dobro ste jih nažvižgali in našeškali rudečesrajčnike. Slava Vam!“ — Neimenovan Piju IX sv. Očetu dva ces. cek.: „Da bi mu prosili odpušanje grehov in srečno zadnjo uro.“ — Gospa Köstl 2 tolarja. Neka mati za družino in srečno zadnjo uro 2 gl. v sr. Nekaka družina 10 gld. A. Zupančič 1 gl. 10 kr. M. Podobnik 1 gld. U. Pankelj 70 kr. Lenka 20 kr. — G. Jož. Jerič z družimi 3 gl. a. v. in 1 terdnj. za 2 gld. st. d. — „Želeč svoje veselje razodeti, da je papeževa vojna zmagala, tudi jaz po zgledu ljubljanske duhovščine priložim petak (5 gld.) ter prosim ga unim pridjati. Ant. Pokoren. — „Blagor usmiljenim, ker usmiljenje bodo dosegli.“ J. Kajžar 1 gl. za ranjene vojake. — Brat in sestra 2 gl. in 2 dvajset sreb.: „Nebeški Oče, dodeli nama doseči srečno svoj namen, živeti čisto in prislužiti si večno življenje!“ — P. n. gosp. prošt Jernej Arko 25 gl. — Franciška Župevec 5. gld. „za papeževe vojake t. j. za Pija IX.“ — „Da naj častijo ljudje Očeta v nebesih,“ darujejo sv. Očetu: Katra Vehar 1 gl., Jera Oblak 30 kr., V. A. 50. kr. sr. — Nekdo sv. Očetu, ki svojim vernim tako lepe izgleda poterpežljivosti dajejo, 1 gld. — G. Mih. Vindišar, fajm. v Žalni 5 gold. — Duhoven prosi blagoslova zase in za svoje, 1 terdnj. za 2 gold. st. d. — Oseba za srečno zadnjo uro. 4 gl. — Neimenovana 1 tol. za 2 gld. 12 kr. st. d. — Pro remissione peccatorum et finali gratia 2 tol. po 1 gl. 42 kr. — Za odpušanja grehov in srečno zadnjo uro prosijoča blagoslova 1 tol. za 1 gold. 3 kr. — G. J. Križaj 20 frank. v zlatu s pristavkom: „Roma o morte!“ — G. J. Oblak 5 gld. — G. J. Smole 5 gold. v kup. — Od neimenovane osebe 4 dvajsetice, proseece blagoslova za srečno zadnjo uro in milostno sodbo, pa za vredno prejemanje ss. sakramentov zdaj in v smerti. — (Opom. Za nasl. 2 v dvomu, če je bilo nazn. ali ne:) „Ut ferociam diaboli et ejus assecclarum humiliare digneris: Te rogamus, audi nos!“ G. Kr. v Š. 1. cekin; in g. J. T. iz Begenj 1 tol. za 2 gold. st. d. (Drugi darovi prihod.)

Pogovori z gg. dopisovarci.

Gg. And. P. v Sl. g. in J. St. v Dr.: Odpravnistvu izročeno (za posld. naročeno do zadn. oktob. 1868). — G. Vr. A.: Hvaležno prejeli; list dobite. —